

Nr 22.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om förkortning av arbetstiden.

Andra lagutskottet har till behandling förehaft tre inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen inom första kammaren nr 46 av herr *Norling* och herr *Persson, Ola*, nr 188 av herr *Damström*, samt inom andra kammaren nr 225 av herrar *Gustafsson* i Stockholm och *Henriksson*.

I motionen I:46 hemställes, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om förslag till sådan ändring av arbetstidslagen som innebär att arbetsveckan förkortas till fem arbetsdagar».

I motionerna I:188 och II:225, vilka äro likalydande, hemställes, »att riksdagen i framställning till Kungl. Maj:t anhåller om föranstaltande av en skyndsamt utredning rörande frågan om en generell förkortning av arbetstiden».

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden får utskottet hänvisa till motionerna.

Gällande rätt.

De huvudsakliga och generella arbetstidsbestämmelserna finnas i *lagen den 16 maj 1930 (nr 138) om arbetstidens begränsning*, den s. k. allmänna arbetstidslagen. Denna äger i princip tillämpning å rörelser och företag inom hela näringslivet, alltså icke blott å industrien utan även å handeln. Såsom ett allmänt undantag gäller dock, att lagen endast äger tillämpning, såvitt i rörelsen eller företaget i regel användas flera än fyra arbetare; de s. k. småföretagen äro sålunda uteslutna. Vidare finnas åtskilliga andra undantag. Somliga av dessa ställa vissa näringsgrenar helt utanför allmänna arbetstidslagen, medan andra avse vissa former av arbete.

Lagen om arbetstidens begränsning innehåller beträffande ordinarie arbetstid den huvudregeln, att arbetsgivare ej må använda arbetare till arbete under längre tid, raster oräknade, än 48 timmar i veckan. Arbetstiden kan inom denna ram något variera för olika veckodagar men får icke något dygn uppgå till mer än nio timmar. Från huvudregeln gäller det undantaget för arbete som bedrivs med regelbunden skiftindelning, att arbetet under olika dygn och veckor kan variera, blott icke den sammanlagda arbetstiden för tidrymd av högst tre veckor blir längre än att den motsvarar 48 timmar i veckan. Vidare gälla särskilda bestämmelser för vissa slag av arbeten m. m.

¹ Bihang till riksdagens protokoll 1953. 9 saml. 2 avd. Nr 22.

För vissa näringsgrenar ha genom särskilda lagar givits bestämmelser om arbetstiden.

Arbetstidsutredningen.

Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 februari 1947 tillkallades *arbetstidsutredningen* för att verkställa utredning rörande en allmän översyn av arbetstidslagstiftningen. I direktiven för utredningen anföres bland annat, att en generell förkortning av arbetstiden icke kunde genomföras på grund av de då rådande produktionsförhållandena. Med hänsyn härtill borde utredningens arbete främst inriktas på att genomföra en förkortning av arbetstiden för vissa grupper arbetstagare. De grupper, som direktiven här främst nämna, äro skiftarbetare och personer med i andra avseenden särskilt påfrestande arbete.

Genom beslut den 19 mars 1948 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för socialdepartementet att uppdraga åt arbetstidsutredningen att utreda frågan om en utökning av den lagstadgade semestertidens längd. I direktiven för utredningen om semestertidens längd anförde chefen för socialdepartementet bland annat följande:

Spörsmålet om en generell utökning av semestertidens längd sammanhänger, såsom i det föregående antytts, nära med frågan om normalarbets-tidens längd. I direktiven för 1947 års arbetstidsutredning har uttalats, att en generell förkortning av normalarbetsdagen icke nu läte sig genomföra. Kommittén borde därför inrikta sitt utredningsarbete främst på frågan om en förkortning av arbetstiden för vissa yrken. I fråga om de grupper av arbetstagare, som här åsyftas, bland annat skiftarbetarna, är emellertid också frågan om förlängd semester aktuell. Över huvud taget består ett sådant samband mellan semester- och arbetstidsfrågorna att de såvitt möjligt böra upptagas till bedömande i ett sammanhang. Med hänsyn härtill finner jag det angeläget, att samtidigt med den pågående utredningen om en reviderad arbetstidslagstiftning frågan om en allmän utökning av semestertiden upptages till övervägande. Från såväl arbetstagar- som arbetsgivarsynpunkt måste det vara en fördel att dessa båda problemkomplex bli föremål för samtidigt bedömande. Härvid är särskilt att märka, att en smidigare form för tillgodoseende av skilda intressen synes kunna vinnas, om de båda problemen samordnas. Som ett exempel härå vill jag anföra, att det i vissa fall kan befinnas ändamålsenligare att utbyta en del av den förlängda semestertiden mot en förkortad arbetsvecka under sommarmånaderna eller att öppna möjligheter för att ordna semesterns förläggande så att motsvarande resultat uppnås.

Arbetstidsutredningen har framlagt

1) den 1 december 1947 betänkande med förslag till lagstiftning om 40 timmars arbetsvecka för arbetare under jord i gruva och stenbrott (SOU 1947:65);

2) den 1 december 1948 betänkande angående arbetstidsförkortning för treskiftsarbetare och tunnelarbetare (SOU 1948:51);

3) den 1 december 1949 betänkande angående reglering av arbetstiden för flottningsarbetare (SOU 1949:58);

4) den 1 september 1950 betänkande angående tre veckors semester (SOU 1950:32).

Utredningen har under 1952 väsentligen inriktat sitt arbete på att förbereda förslag till förkortningar av arbetstiden för vissa särskilda grupper arbetstagare. Sålunda har utredningen i det närmaste avslutat en undersökning rörande sjukligheten bland personalen å sjukhusens röntgen- och radiumavdelningar samt å laboratorier. För att belysa behovet av en förkortning av arbetstiden för gjuteriarbetare har utredningen infordrat vissa uppgifter rörande sjukligheten bland dessa arbetare och bland jämförbara arbetargrupper. Arbetet med frågan om en förkortning av arbetstiden för personal sysselsatt inom trafikväsendet har fortsatt. Undersökningar har utförts rörande olika sätt för genomförande av en förkortning av arbetstiden för arbetstagare, som arbetar i skiftarbete med förhållandevis omfattande nattarbete.

Utredningen har påbörjat arbetet med en revision av bagerilagen. Den har i frågan om semesterrätt för beroende uppdragstagare påbörjat erforderliga undersökningar. Försök med treskiftsarbete inom sjukhusvården ha under 1952 fortsatt.

En under år 1951 utarbetad promemoria rörande en ny arbetstidslagstiftning har remitterats till ett stort antal institutioner och enskilda.

Utredningen fortsätter innevarande år det påbörjade arbetet med förslag till arbetstidsförkortningar för vissa grupper arbetstagare. Vidare kommer den att låta bearbeta det inkomna materialet avseende förslaget till ny arbetstidslag. Utredningen avser att under 1953 framlägga förslag till ändringar i gällande bagerilag ävensom söka att slutföra en del av de utredningen åvilande arbetsuppgifterna.

Tidigare förslag om allmän arbetstidsförkortning.

Frågan om förkortning av arbetstiden har vid olika tillfällen varit föremål för riksdagens prövning. Vid 1949 års riksdag väcktes två likalydande motioner, I:8 och II:6, om att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om sådan ändring av direktiven till arbetstidsutredningen, att densamma finge i uppdrag att utreda frågan om 40 timmars arbetsvecka för alla arbetstagare.

Andra kammarens andra tillfälliga utskott, som behandlade motionen II:6, inhämtade yttrande över motionen från arbetstidsutredningen, socialstyrelsen, Arbetsgivareföreningen, Handelsn arbetsgivareorganisation, Hantverks- och småindustriorganisationen, Landsorganisationen, Riksförbundet Landsbygdens folk och Tjänstemännens centralorganisation. I samt-

liga yttranden avstyrktes motionen, då det ekonomiska läget icke ansågs möjliggöra en förkortning av arbetstiden.

Andra kammarens andra tillfälliga utskott hemställde i sitt av kammaren godkända utlåtande nr 1, att motionen icke måtte föranleda någon kammarens åtgärd. Utskottet anförde bland annat följande:

Utskottet delar visserligen i och för sig motionärernas uppfattning, att en förkortning av arbetstiden är ett mål att sträva efter. Behovet av en förkortning blir kännbarare ju mera arbetstakten forceras. Det måste därvid främst ankomma på arbetstagarna att avgöra, om ett ökat produktionsresultat skall tillgodogöras i form av högre ersättning eller i form av ökad ledighet. Givetvis måste också övervägas relationen mellan en generellt förkortad arbetstid och förlängd semester.

Å andra sidan finner utskottet i likhet med de avgivna yttrandena, att tidpunkten nu icke är lämplig för en utredning av detta spörsmål. Det måste nämligen anses som högst sannolikt, att det omedelbara resultatet av en arbetstidsförkortning kommer att bli ett minskat produktionsresultat, medan ansträngningarna för närvarande måste gå ut på att så långt möjligt öka det.

Motionen I:8 vid 1949 års riksdag behandlades av första kammarens andra tillfälliga utskott. I sitt av kammaren godkända utlåtande nr 2 uttalade utskottet bland annat:

Allmän enighet råder därom, att i nuvarande läge alla krafter behöva sättas in för att åstadkomma en ökning av produktionen. För närvarande måste det emellertid anses som högst sannolikt, att den omedelbara följden av en generell arbetstidsförkortning skulle komma att bli ett minskat produktionsresultat. I den mån det ekonomiska läget förbättras, uppkommer frågan, i vilken form det ökade produktionsresultatet skall komma arbetstagarna till godo. Det kan ske genom högre löner eller genom förkortad arbetstid eller genom en kombination av båda dessa möjligheter. Enligt utskottets uppfattning bör det i första rummet ankomma på arbetstagarna att genom sina organisationer träffa detta val. Ur denna synpunkt ligger det närmast till hands, att frågan om arbetstidsförkortning löses genom avtalsuppgörelserna på arbetsmarknaden. Då förutsättningar föreligga för en mera allmänt genomförd arbetstidsförkortning, torde emellertid även böra upptagas till övervägande frågan om att genom lagstiftning söka åstadkomma önskvärd likformighet i detta hänseende inom arbetslivet i dess helhet. Med hänsyn till att förhållandena inom produktionen undergå snabba förändringar, skulle en utredning, som företages nu, snart bliva föråldrad och näppeligen kunna läggas till grund för en lagstiftning på området i framtiden.

Vid 1950 års riksdag väcktes två motioner, vari yrkades, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till sådan lagändring, som innebure, att lördagen bleve fridag och att alltså arbetsveckan skulle bestå av fem dagar. Motionerna behandlades av andra lagutskottet, som i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 13 anförde:

Då ifrågavarande spörsmål behandlades av fjolårets riksdag förelägo yttranden från ett flertal remissinstanser, vilka samtliga avstyrkte den då

väckta motionen i ämnet. De av remissinstanserna då anförda skälen torde alltjämt äga giltighet. Frågan om förkortning av arbetstiden sammanhänger även nära med frågan om en generell utökning av semestertidens längd. Sistnämnda fråga är under utredning, och betänkande i ämnet är att förvänta under hösten 1950. Utskottet anser därför, att frågan om en förkortning av normalarbetstiden tills vidare bör lösas genom partiella reformer och genom avtalsuppgörelser på arbetsmarknaden. Utskottet vill därjämte fästa uppmärksamheten på att arbetstidsutredningen uttalat, att den, så länge den är verksam, kommer att följa utvecklingen och därvid överväga, om möjligheter yppas att genomföra en allmän arbetstidsförkortning. Skulle så visa sig bliva fallet, kommer utredningen att framlägga sina synpunkter för vederbörande statsråd och föreslå de ändringar i direktiven för utredningen, som kunna vara betingade.

Utskottet hemställde, att motionerna icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Även vid 1952 års riksdag väcktes motion om införande av fem dagars arbetsvecka. Andra lagutskottet avstyrkte motionen i sitt av riksdagen godkända utlåtande, nr 14. Utskottet framhöll i utlåtandet bl. a., att vårt därvarande produktionsläge, särskilt med hänsyn till den vid 1951 års riksdag beslutade treveckorssemestern, ej kunde anses tillåta en allmän arbetstidsförkortning. Tills vidare finge man därför enligt utskottets mening lösa frågan om arbetstidsförkortning genom avtalsuppgörelser på arbetsmarknaden och genom partiella reformer lagstiftningsvägen.

Yttranden.

Utskottet har inhämtat yttranden över motionerna I: 188 och II: 225 från arbetstidsutredningen, Svenska arbetsgivareföreningen, Landsorganisationen i Sverige och Tjänstemännens centralorganisation.

I remissyttrandena äro meningarna om lämpligheten att nu företaga en sådan utredning, som motionärerna föreslå, delade.

Arbetstidsutredningen anför, att utredningen hittills undersökt och framlagt förslag om eller är sysselsatt med att undersöka förkortad arbetstid för vissa grupper av arbetstagare — i huvudsak gruv-, trafik-, skift- och nattarbetare — vilka förhållandevis lätt kunnat bestämmas och avgränsas från andra arbetstagare. Man har beträffande dessa en objektiv och lätt bestämbar grund att utgå från då det gäller att bedöma, huruvida gruppen bör ha en kortare arbetstid än andra, såsom att arbetstagarna arbeta under jorden, i treskift eller på natten. Men vid sidan av sådana grupper finnas en hel del andra, om vilka man skulle kunna säga, att de ha ett så påfrestande arbete, att det är motiverat att ge dem förkortad arbetstid. Här visar det sig emellertid svårt att få en objektivt tillfredsställande bestämningssgrund för att avgöra om ett visst arbete verkligen är av så på-

frestande beskaffenhet, att de med detta sysselsatta skola hänföras till grupper med förkortad arbetstid. Det finnes ingen gemensam mätare av ett arbetes tyngd, smutsighet etc. Men även om man skulle försöka genom olika värderingar välja ut vissa arbetargrupper, uppkommer en annan svårighet. Många av de till förkortad arbetstid föreslagna arbetargrupperna samarbeta nämligen mycket nära med andra arbetare. Dessa senare ha emellertid icke ett sådant arbete, att de böra komma i fråga till förkortad arbetstid, därest grunden härför skall vara arbetets påfrestande natur. Skulle man i ett dylikt fall genomföra en arbetstidsförkortning, skulle detta medföra att arbetsgivarna av produktionstekniska skäl skulle tvingas tillämpa kortare arbetstid jämväl för andra grupper än dem som en eventuell lagstiftning närmast omfattade. Vill man i sin tur undvika detta bli statsmakterna i stället tvingade att avstå från att genomföra förkortad arbetstid för grupper, vilka borde kommit i fråga för en arbetstidsförkortning.

Med hänsyn härtill har utredningen kommit till den uppfattningen, att om man vill genomföra förkortad arbetstid för endast vissa grupper arbetstagare, man måste gå fram synnerligen restriktivt och sålunda begränsa förslaget till några helt få grupper.

Därest man från statsmakternas sida önskar genomföra en förkortning av arbetstiden, som har större omfattning än vad utredningen kan komma att föreslå i enlighet med det tidigare anförda, blir det efter utredningens mening nödvändigt att välja den väg, som innebär en generell förkortning av arbetstiden. Med hänsyn härtill och till att utredningens förslag i förkortningsfrågan blir av mera begränsad räckvidd än den ursprungligen avsåg, föreligger enligt utredningens uppfattning skäl för en undersökning. Huruvida det allmänna ekonomiska läget är eller inom en snar framtid kan bli sådant att en allmän förkortning ur praktiska synpunkter kan anses såsom en genomförbar åtgärd undandrar sig utredningens bedömande.

Utredningen utgår från att, därest en undersökning om en generell arbetstidsförkortning beslutas, det inom utredningen för närvarande pågående arbetet avseende förkortning av arbetstiden för vissa grupper arbetstagare skall fortsättas och avslutas, något som beräknas inträffa under årets fjärde kvartal.

Landsorganisationen erinrar om att den i flera sammanhang givit till känna sin anslutning till kravet på en allmän arbetstidsförkortning. Organisationens ståndpunkt till frågan om de praktiska förutsättningarna för genomförande av en sådan arbetstidsreform har senast utvecklats i landssekretariatets yttrande över olika motioner i ämnet vid 1951 års LO-kongress. I utlåtandet, som godkändes av kongressen, anfördes bl. a.:

»Vidkommande frågan om 40-timmarsvecka eller annan väsentlig generell arbetstidsförkortning intar sekretariatet samma ståndpunkt som 1946. Med de då befarade återverkningarna, särskilt för exportindustrin, av en till vårt land begränsad arbetstidsförkortning måste man än allvarligare

räkna i nuvarande ekonomiska läge och arbetsmarknadssituation. Den generella nedskärningen av arbetstiden är ett problem, som för vårt vidkommande icke kan lösas annat än i samband med en internationell reglering i ämnet, biträdd och tillämpad av de länder, av vilka vi äro beroende i konkurrensen om de utländska marknaderna.»

LO erinrar vidare om att dess sekretariat i remissyttrande över de vid 1949 års riksdag väckta motionerna om generell förkortning av arbetstiden funnit förutsättningarna för en *allmän* arbetstidsförkortning då saknas såväl internationellt som med hänsyn till vårt eget ekonomiska och industriella läge, och att värdet av en på då rådande förhållanden baserad utredning vore ringa eller intet alls. Beträffande det nu framförda utredningskravet anför LO:

»Det synes visserligen tveksamt om den förändring av förutsättningarna för en reform, varom motionärerna talar, kan betecknas såsom avsevärd, och det är i varje fall synnerligen svårbedömligt huruvida förändringen kan antagas vara av en mera definitiv karaktär. I motionerna beröres ej heller arbetstidsfrågans internationella aspekter. Vad i LO:s yttrande över riksdagsmotionen 1949 anfördes om värdet av en utredning, baserad på nu rådande förhållanden, gäller tydligen i motsvarande mån den nu begärda utredningen. Med hänsyn till att problemet om en reduktion av normalarbetstiden under senaste år, såväl i vårt land som i vissa andra länder, obestriddligen erhållit ökad aktualitet vill LO likväl tillstyrka att arbetstidsutredningen ges i uppdrag att utreda även denna fråga, sedan den nu pågående allmänna översynen av arbetstidslagstiftningen — spörsmålen om dennas förenhetligande etc. — slutförts.»

Svenska arbetsgivareföreningen avstyrker bifall till motionerna och hävdar, att dessa icke heller böra föranleda någon utökning av arbetstidsutredningens uppdrag.

Föreningen hävdar, att i den mån lagbestämmelser om sänkning av den nu gällande maximitiden för arbetares användning i arbete böra ifrågakomma, böra dessa främst grunda sig på arbetarskyddshänsyn. Under hänvisning till arbetstidsutredningens uppdrag beträffande speciella yrkesområden, de arbetstidsförkortningar, som av arbetsmarknadens parter på senare tid genomförts för arbetargrupper med fysiskt eller psykiskt särskilt pressande arbete, samt den förlängda semestern finner föreningen det ur arbetarskyddssynpunkt icke föreligga någon anledning att nu upptaga frågan om en generell förkortning av arbetstiden.

Beträffande de ekonomiska förutsättningarna för en reform i det behandlade avseendet uttalar föreningen att som en väsentlig förutsättning för en generell förkortning av arbetstiden måste gälla, att produktiviteten under en längre tid starkt ökat och att ökningen kan väntas fortsätta.

Föreningen fortsätter:

»Vidare måste en samhällsekonomisk balans råda, som även den kan väntas bli bestående. Detta innebär även det kravet, att man på lång sikt bedö-

mer tillgången och efterfrågan på arbetskraft såsom tillfredsställande, d. v. s. att man väntar sig kunna upprätthålla hög och jämn sysselsättning utan att råka in i nya perioder av överfull sysselsättning. Ytterligare är det nödvändigt, att en eventuell arbetstidsförkortning icke inverkar menligt på Sveriges förmåga att konkurrera på utländska marknader. Detta sistnämnda krav visar, att frågan om arbetstidens längd i Sverige måste ses i relation till arbetstidsförhållandena i utlandet, främst i sådana länder, med vilka Sverige upprätthåller livliga handelsförbindelser eller konkurrerar på världsmarknaden.

De nu nämnda förutsättningarna för en generell arbetstidsförkortning saknas för närvarande och torde icke heller inom överskådlig tid komma att föreligga.»

Tjänstemännens centralorganisation anför:

»Det kan nu konstateras, att samhällsekonomin under senare tid gått mot ett mera stabilt läge. Dock kan med hänsyn till de internationella prisförhållandena och vårt lands ställning i konkurrenshänseende på den utländska marknaden ifrågasättas om förutsättningar till fullo nu föreligger att bedöma de ekonomiska konsekvenserna på lång sikt av en generell arbetstidsförkortning. Frågan om den lämpliga tidpunkten för påbörjandet av detta utredningsarbete kan givetvis även bli beroende av de redan nu förefintliga uppfattningarna beträffande reformens ekonomiska följder. I den mån statsmakterna skulle anse sannolikt att en generell arbetstidsförkortning skulle medföra minskad produktion eller att andra kostnadskrävande reformer såsom exempelvis tjänstepensioneringen är angelägnare, kan frågan om behovet av en omedelbar utredning ifrågasättas.»

Utskottet.

Enighet torde råda därom, att en förutsättning för en allmän förkortning av arbetstiden är, att vårt ekonomiska läge är sådant, att reformen ej får till följd att arbetstagarnas reallönestandard sänkes eller att vår ekonomiska politik och de genomförda sociala reformerna äventyras. Då ifrågavarande spörsmål behandlats vid de senaste riksdagarna ha förutsättningarna för en reform icke ansetts vara för handen. Det har icke heller ansetts lämpligt att anbefalla en utredning. Ett skäl härtill har varit att en utredning med hänsyn till den bristande stabiliteten i det ekonomiska livet snart skulle bliva föråldrad och näppeligen kunna läggas till grund för en lagstiftning i framtiden.

Frågan om en reform på detta område och om utredning i ämnet bör fortfarande bedömas från dessa synpunkter.

Kostnaderna för de på senare tid beslutade och för den närmare framtiden planerade sociala reformerna ävensom de stigande statsutgifterna i övrigt komma att ställa stora krav på vårt produktionsliv. Såsom en i varje fall omedelbar återverkan av en allmän arbetstidsförkortning måste man räkna med en produktionsminskning och, vid oförändrade löner, en ökning av

produktionskostnaderna. Den tilltagande konkurrensen på världsmarknaden medför att kostnadsfrågan får särskild betydelse för möjligheterna att vinna avsättning för våra exportvaror. En försämring av dessa möjligheter skulle innebära risker för sysselsättningssvårigheter samt kunna äventyra den uppnådda reallöneförbättringen och det sociala reformarbetet. Vad beträffar nyttan av en nu företagen utredning bör beaktas, att en utredning om en arbetstidsförkortnings konsekvenser för att vara till ledning vid frågans bedömande måste grunda sig på arbetskrafts- och produktionsförhållandena vid den tidpunkt, då reformens genomförande kan bli aktuellt. Den framtida ekonomiska utvecklingen är emellertid till följd av det osäkra internationella läget synnerligen svårbedömbart, och en på grundval av nu rådande förhållanden företagen utredning löper stor risk att snart bli föråldrad och ej kunna läggas till grund för frågans bedömning.

I detta läge bör frågan om en allmän arbetstidsförkortning visserligen följas med stor uppmärksamhet, men utskottet finner det icke försvarligt att förordna ett utredningsarbete av så omfattande och kostnadskrävande art, som det här måste bli fråga om, utan att kunna räkna med att detta blir praktiskt betydelsefullt. Med en sådan utredning bör därför anstå, tills man med någon säkerhet kan bedöma, att förutsättningarna för en reform äro för handen.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motioner, I: 46, I: 188 och II: 225, ej måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 14 april 1953.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Norman, Sten, Nils Elowsson, Wahlund, Wistrand, Nerman, Nils Theodor Larsson och Huss;

från andra kammaren: herr Jacobsson i Igelsbo, fruor Johansson i Norrköping, Västberg, herr Andersson i Alfredshem, fröken Höjer, fru Ewerlöf, herrar Johansson i Södertälje och Larsson i Hedenäset.

Reservation

av herrar *Norman, Sten*, fruor *Johansson* i Norrköping, *Västberg*, herrar *Andersson* i Alfredshem och *Johansson* i Södertälje, vilka ansett, att utskottets yttrande bort ha följande lydelse:

² Bihang till riksdagens protokoll 1953. 9 saml. 2 avd. Nr 22.

Enighet torde råda därom att förutsättningen för en allmän förkortning av arbetstiden är att reformen icke får till följd att arbetstagarnas reallöne-standard sänkes eller att vår ekonomiska politik och genomförda sociala reformer äventyras. Frågan bör alltså bedömas från dessa synpunkter.

Såsom en i varje fall omedelbar återverkan av en allmän arbetstidsförkortning måste man räkna med möjligheten av en produktionsminskning och, vid oförändrade löner, en ökning av produktionskostnaderna. Den tilltagande konkurrensen på världsmarknaden medför att kostnadsfrågan får särskild betydelse för möjligheterna att vinna avsättning för våra exportvaror. En försämring av dessa möjligheter skulle innebära risker för sysselsättningsosäkerheter samt kunna äventyra den uppnådda reallöneförbättringen och det sociala reformarbetet.

Redan dessa omständigheter talar för att de ekonomiska och produktionsmässiga konsekvenserna av en allmän arbetstidsförkortning klarlägges. Även andra skäl kan anföras härför. En utredning skulle giva en säkrare grundval för bedömning av möjligheter att genomföra en sådan förkortning. Den skulle vidare underlätta avvägningen av i vilken mån en produktivitetstegring skall utnyttjas till förbättrade löner, till arbetstidsförkortning eller till sociala reformer. Det förslag till allmän pensionsförsäkring som avvaktas med stort intresse kommer därvid särskilt i åtanke.

För en utredning kan även tala att i de internationella aspekterna på frågan ingår att en arbetstidsförkortning kan aktualiseras av den stigande produktionen samt att resultatet av nu pågående utredningar om arbetstidsförkortning för vissa grupper kan visa sig bli mera begränsat än vad man räknat med.

Huruvida utvidgad veckoledighet, såsom i motion I: 46 föreslås, eller förkortning av arbetstiden på annat sätt är att föredraga vid en allmän arbetstidsförkortning, bör vid en utredning förutsättningslöst prövas.

I likhet med vad arbetstidsutredningen och Landsorganisationen i remissyttrandena anfört finner utskottet det lämpligt att det inom arbetstidsutredningen nu pågående arbetet rörande arbetstidsförkortning för vissa grupper av arbetstagare slutföres oberoende av en utredning om allmän arbetstidsförkortning.

När detta skett bör enligt utskottets mening Kungl. Maj:t på grund av anförda skäl taga under omprövning huruvida icke frågan om en allmän arbetstidsförkortning jämväl bör utredas. Utskottet lämnar öppet, huruvida detta bör ske genom att giva arbetstidsutredningen kompletterande direktiv eller på annat sätt.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen i anledning av förevarande motioner, I: 46, I: 188 och II: 225, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening giva till känna vad utskottet anfört.